

PHÂN TÍCH THỰC TRẠNG ĐIỀU TRỊ BẰNG Y HỌC CỔ TRUYỀN CỦA NGƯỜI DÂN TỈNH AN GIANG

● CAO MINH TOÀN - TRẦN THỊ TUYẾT NHI

TÓM TẮT:

Y học cổ truyền là những kiến thức, kỹ năng chăm sóc sức khỏe và điều trị bệnh bằng sự kế thừa những kinh nghiệm được tích lũy qua nhiều thế hệ. Nghiên cứu này nhằm mục đích phân tích thực trạng khám chữa bệnh bằng y học cổ truyền (YHCT) của người dân tỉnh An Giang. Số liệu được sử dụng trong nghiên cứu được thu thập từ 296 người dân sống tại An Giang đã từng điều trị hoặc có hiểu biết về YHCT. Kết quả nghiên cứu cho thấy niềm tin, sự an toàn, trình độ chuyên môn, y đức là những yếu tố được người dân đặc biệt quan tâm trong việc lựa chọn hình thức điều trị cũng như cơ sở điều trị YHCT cho bản thân và gia đình của họ.

Từ khoá: y học cổ truyền, điều trị bằng y học cổ truyền, y học cổ truyền An Giang.

1. Đặt vấn đề

Y học cổ truyền trong những năm gần đây ngày càng đóng vai trò quan trọng trong công tác bảo vệ và chăm sóc sức khỏe của người dân. Không chỉ ở Việt Nam mà nhiều nước trên thế giới đã thừa nhận vai trò và hiệu quả của YHCT trong việc khám chữa bệnh, phòng bệnh, phục hồi chức năng và nâng cao sức khỏe cộng đồng (Sở Y Tế Nghệ An, 2019).

Ở Việt Nam, Bộ Y tế cũng đã chính thức đưa ra dự thảo thông tư quy định kết hợp YHCT với y học hiện đại (YHHĐ) trong khám chữa bệnh. Chính phủ đã ban hành chương trình phát triển y dược cổ truyền, kết hợp y dược cổ truyền với y dược hiện đại đến năm 2030 các tỉnh, thành phố đều có bệnh viện đa khoa y dược cổ truyền; và các trạm y tế đều phải sử dụng y dược cổ truyền trong chăm sóc sức khỏe và khám chữa bệnh cho người dân. Đây

vừa là cơ hội để khôi phục và phát triển nền y học truyền thống, phục vụ cho nhu cầu khám chữa bệnh bằng phương pháp YHCT vốn được nhiều người dân quan tâm, mặt khác vừa là thách thức to lớn liên quan đến vấn đề đào tạo nguồn nhân lực phục vụ trong ngành YHCT (Trường Cao Đẳng Công Nghệ Y - Dược Việt Nam, 2023; Hoài Phương, 2023).

Tuy nhiên việc khám và chữa bệnh của người dân bằng YHCT trong cả nước nói chung và An Giang nói riêng vẫn còn nhiều hạn chế. Theo Sở Y Tế An Giang thì số lần khám chữa bệnh bằng YHCT của người trong tỉnh ở các tuyến từ xã, huyện đến tỉnh là 85.112 lần, chiếm 16% trong tổng số lần khám chữa bệnh chung bằng cả YHCT và YHHĐ. Riêng số lần khám chữa bệnh của người dân ở các Hội đồng y là 1.682.395 người, cao hơn rất nhiều so với việc khám chữa bệnh tại

các tuyến bệnh viện. Điều này cho thấy việc khám chữa bệnh bằng YHCT tại các bệnh viện vẫn còn nhiều hạn chế, chưa được người dân quan tâm lựa chọn so với hội đông y hoặc phòng thuốc nam trong toàn tỉnh (Sở Y Tế An Giang, 2021).

Từ thực tế đó, nghiên cứu này hướng tới mục tiêu phân tích thực trạng điều trị bằng YHCT của người dân nhằm giúp các bệnh viện cũng như những cơ sở điều trị bằng YHCT hiểu được nhận thức, quan niệm, lý do cũng như những tiêu chí lựa chọn trong điều trị của người dân, góp phần nâng cao chất lượng phục vụ khám chữa bệnh bằng YHCT trong tỉnh An Giang và cả nước.

2. Phương pháp nghiên cứu

Dữ liệu được thu thập từ hai nguồn chính, nguồn dữ liệu thứ cấp và nguồn dữ liệu sơ cấp. Dữ liệu thứ cấp được thu thập thông qua internet và các báo cáo có liên quan đến lĩnh vực nghiên cứu. Dữ liệu sơ cấp được thu thập thông qua phiếu khảo sát 300 người dân sống tại An Giang. Phiếu khảo sát thu về sau khi xử lý còn lại 296 phiếu hợp lệ được dùng trong phân tích, chiếm tỷ lệ 98.7%.

Nghiên cứu sử dụng phương pháp thống kê mô tả để phân tích thực trạng điều trị bằng YHCT của người dân tỉnh An Giang. Chẳng hạn nhận thức hay hiểu biết của người dân về lĩnh vực YHCT, những kênh thông tin người dân tiếp cận YHCT, khả năng chi trả trong quá trình điều trị, những lý do người dân tìm đến điều trị và các tiêu chí người dân lựa chọn nơi điều trị bằng YHCT và các yếu tố có liên quan khác.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Đặc điểm mẫu nghiên cứu

Kết quả khảo sát trực tiếp 296 người dân An Giang cho thấy đáp viên nữ chiếm tỷ lệ 52.4% và đáp viên nam thấp hơn với tỷ lệ 47.6%. Các đáp viên ở các nhóm tuổi khác nhau có tỷ lệ chênh lệch nhau không lớn, cụ thể đứng vị trí cao nhất là nhóm tuổi từ 35 đến 45 tuổi chiếm 28.4%, trong khi nhóm tuổi trên 45 đứng vị trí thứ 2 chiếm tỷ lệ 27%. Hai nhóm tuổi còn lại là từ 15 đến 24 tuổi và từ 25 đến 34 tuổi lần lượt chiếm tỷ lệ tương ứng là 24.7% và 19.9%.

Trình độ học vấn cũng là yếu tố được quan sát trong nghiên cứu, trong đó chiếm tỷ lệ cao nhất là nhóm đáp viên có trình độ trung học phổ thông với 29.4%. Xếp vị trí thứ hai là nhóm có trình độ trung cấp và cao đẳng, chiếm 26%. Kế đến là nhóm có trình độ dưới trung học cơ sở chiếm 25.7%. Nhóm có tỷ lệ thấp nhất là nhóm có trình độ đại học và sau đại học chiếm 18.9%. Qua đó cho thấy phần lớn đáp viên có trình độ văn hoá từ trung học phổ thông trở lên.

Thu nhập cũng là yếu tố được quan tâm trong nghiên cứu, kết quả cho thấy phần lớn đáp viên có thu nhập dưới 5 triệu đồng (chiếm 34.9%), đứng vị trí thứ hai và thứ ba là nhóm có thu nhập từ 10 triệu đến dưới 15 triệu đồng và từ 5 triệu đến dưới 10 triệu đồng, lần lượt chiếm tỷ lệ là 25.6% và 22%. Nhóm có thu nhập trên 15 triệu đồng chiếm tỷ lệ thấp nhất, với 17.5%.

3.2. Nhận thức về y học cổ truyền và điều trị bằng y học cổ truyền của người dân An Giang

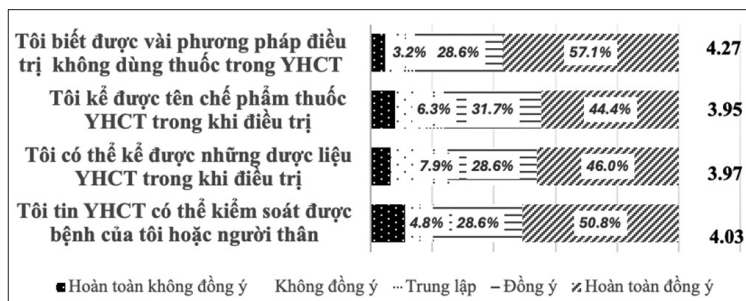
Khi đề cập đến việc tìm hiểu thông tin về YHCT của người dân thì có đến 74.3% đáp viên cho rằng họ biết đến YHCT thông qua kênh truyền thông internet và khoảng 66.9% đáp viên tìm hiểu thông tin qua người thân quen giới thiệu, trong khi tỷ lệ tìm hiểu bằng sách báo, tạp chí y học chiếm tỷ lệ thấp hơn, với 34%. Các kênh giao tiếp khác như thông qua bệnh viện, bác sĩ hay trạm y tế địa phương hoặc chương trình phổ biến kiến thức về YHCT chiếm tỷ lệ tương đối thấp. Dù vậy các kênh này cũng đóng vai trò quan trọng trong việc tiếp cận kiến thức về YHCT của người dân.

Mặc dù người dân có sự tìm hiểu về YHCT nhưng không phải ai cũng có thể nhận thức trọn vẹn về YHCT. Thực vậy khi đề cập đến lĩnh vực YHCT có đến 82.8% đáp viên cho rằng nhắc đến YHCT là họ liên tưởng đến vấn đề xoa bóp, bấm huyệt hoặc liên quan đến lĩnh vực châm cứu (78.4%). Trong khi đó cũng có phần lớn người dân liên tưởng đến lĩnh vực như thuốc nam, thuốc bắc, thuốc đông y. Tuy nhiên đa số cho rằng YHCT liên quan nhiều đến thuốc nam (73%) hơn thuốc đông y (60.8%) và thuốc bắc (55.1%). Ngoài ra

bắt mạch, hốt thuốc, vật lý trị liệu, dưỡng sinh, khí công, yoga và ngồi thiền cũng là các lĩnh vực được người dân liên tưởng đến khi đề cập đến YHCT.

Ngoài ra nghiên cứu cũng đánh giá mức độ nhận thức của người dân đối với việc hiểu biết và vận dụng YHCT trong điều trị, được thể hiện trong Hình 1.

Hình 1: Nhận thức và niềm tin của người dân về YHCT

Nguồn: kết quả khảo sát 296 người dân An Giang

Qua Hình 1 ta thấy tỷ lệ người dân biết được vài phương pháp điều trị không dùng thuốc trong YHCT như châm cứu, xoa bóp, dưỡng sinh chiếm 85.7%. Trong khi đó sự tin tưởng trong việc kiểm soát bệnh tật bằng YHCT của người dân chiếm 79.4%. Ngoài ra người dân có thể kể tên dược liệu cũng như chế phẩm thuốc YHCT cũng chiếm tỷ lệ khá cao, trên 70%. Nhìn chung điểm trung bình của các phát biểu ở mức khá, dao động từ 3.95 đến 4.27. Điều này cho thấy khả năng nhận thức về YHCT cũng như mức độ tin tưởng của người dân về YHCT đều khá tốt và ở mức độ cao.

3.3. Thực trạng điều trị bằng y học cổ truyền của người dân An Giang

Trong phần này nghiên cứu sẽ phân tích hiện trạng tham gia điều trị bằng YHCT của người dân, nơi người dân thường lựa chọn để điều trị, hình thức điều trị, tiêu chuẩn và lý do lựa chọn cơ sở YHCT cũng như điều trị bằng YHCT.

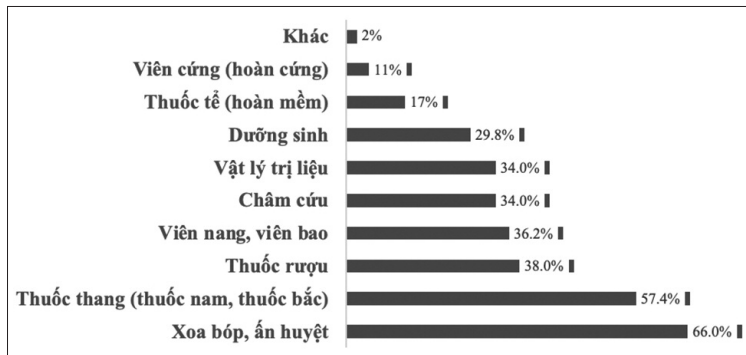
Địa điểm điều trị và khả năng chi trả. Kết quả nghiên cứu chỉ ra rằng có hơn 75% người dân từng sử dụng YHCT trong việc điều trị cho gia đình và bản thân. Đa phần là lựa chọn hình thức điều trị miễn phí (40%), hoặc nếu chi trả thì khả năng chi

trả cho đợt điều trị (trị nhiều lần tới khi giảm) ở mức dưới 500 ngàn đồng, chiếm tỷ lệ khoảng 35%. Phần còn lại là người dân có khả năng chi trả từ mức 500 ngàn đến trên 2 triệu đồng chiếm tỷ lệ không quá 10%. Thực tế cho thấy, người dân thường đến cơ sở khám chữa bệnh tư nhân như phòng thuốc nam, chùa, tổ từ thiện,... là chủ yếu, chiếm tỷ lệ cao nhất với 63.8%. Trong khi những người dân đến phòng khám YHCT như hội đồng y, phòng chẩn trị YHCT và khám chữa bệnh tại bệnh viện YHCT (bệnh viện công) chiếm tỷ lệ lần lượt là 34% và 21%. Đa phần những người dân này đều có khả năng chi trả trong việc khám và điều trị bằng YHCT. Những hình thức khác như tự chữa bệnh bằng kinh nghiệm nhân gian hoặc thầy lang đến khám tại nhà chiếm tỷ lệ tương đối thấp (12%).

Hình thức điều trị. Mỗi người dân lựa chọn cho riêng họ những cách thức điều trị khác nhau. Điều này được thể hiện trong kết quả nghiên cứu ở Hình 2.

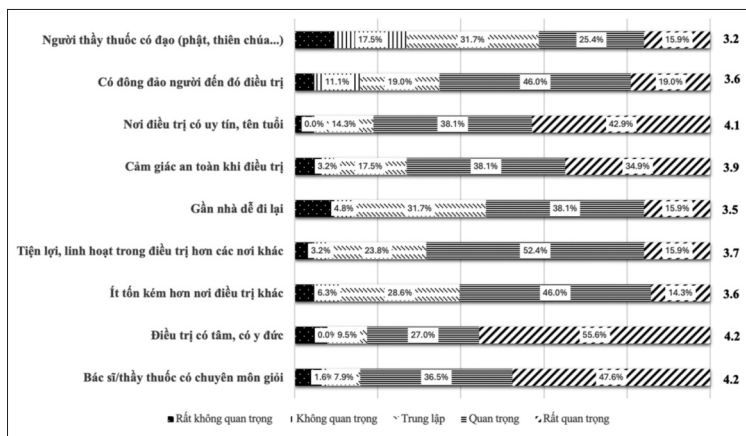
Kết quả nghiên cứu cho thấy xoa bóp, ấn huyệt là một trong những cách thức được người dân lựa chọn nhiều nhất, chiếm đến 66%. Đứng vị trí thứ hai trong các lựa chọn điều trị là uống thuốc dạng bột thang như thuốc nam, thuốc bắc chiếm 57.4%. Ngoài ra có khoảng trên dưới 35% người dân lựa chọn các hình thức điều trị bằng vật lý trị liệu, châm cứu hay dùng thuốc viên nang, viên bao hoặc thuốc rượu. Các hình thức khác chiếm tỷ lệ thấp như thuốc tể, thuốc viên cứng hoặc thực dưỡng. Từ kết quả có thể hiểu rằng xoa bóp, ấn huyệt và dùng thuốc thang là hai phương thức điều trị phổ biến nhất trong các phương pháp của YHCT, bởi liên quan nhiều đến các loại bệnh thông thường như đau nhức xương khớp, tê mỏi các loại và có khả năng chi trả trung bình. Các hình thức châm cứu, dưỡng sinh, vật lý trị liệu, thuốc rượu và uống thuốc viên liên quan nhiều đến các loại bệnh đặc trị và có khả năng chi trả cao, trong khi những phương thức có tỷ lệ lựa chọn

Hình 2: Những phương thức YHCT người dân lựa chọn trong điều trị.

Nguồn: kết quả khảo sát 296 người dân An Giang

Bảng 3: Tiêu chí lựa chọn cơ sở điều trị

Nguồn: kết quả khảo sát 296 người dân An Giang

thấp liên quan nhiều đến các loại bệnh thông thường như cảm mạo, đau bụng,... và có khả năng chi trả thấp hoặc miễn phí.

Lý do người dân tìm đến YHCT. Việc tìm đến YHCT của người bệnh có nhiều nguyên nhân như điều kiện kinh tế, niềm tin, sự an toàn hoặc sự bất lực trong cách điều trị khác. Nghiên cứu đã chỉ ra rằng đa phần người dân (87.3%) quan niệm những trường hợp bệnh mãn tính khó trị thì nên tìm đến cách thức điều trị bằng YHCT. Bởi vì việc điều trị bằng y học hiện đại đối với bệnh mãn tính, bất trị không còn hiệu quả nữa, nên người dân tìm đến và cầu may bằng các phương dược của YHCT. Niềm tin và cảm giác an toàn cũng là yếu tố thúc đẩy người dân lựa chọn phương pháp điều trị cho riêng mình. Kết quả nghiên cứu cho thấy có đến

86% người dân tin tưởng rằng YHCT có thể điều trị hết bệnh của họ và cảm thấy an toàn hơn khi được điều trị bằng YHCT. Không những vậy phần lớn người dân (84%) cho rằng về lâu dài việc điều trị bằng YHCT sẽ tiết kiệm hơn điều trị bằng YHHĐ. Cũng có nhiều trường hợp (82%) người dân lựa chọn việc điều trị bằng cách kết hợp giữa YHCT và YHHĐ, vì họ cho rằng có những loại bệnh cần điều trị tức thời bằng YHHĐ và sau đó dùng YHCT để điều dưỡng và ổn định bệnh tật trong lâu dài. Tuy vậy cũng có không ít người dân (khoảng 65%) quan niệm rằng họ điều trị bằng YHHĐ không hiệu quả nữa và rất quan ngại về tác dụng phụ của thuốc tây, vì vậy họ tìm kiếm giải pháp an toàn hơn trong điều trị bằng YHCT. Do đó phần lớn người dân (81%) cho rằng sẽ an toàn hơn trong những trường hợp bệnh nhẹ, không nguy hiểm thì nên điều trị bằng YHCT thay vì dùng thuốc đặc trị của tây y.

Tiêu chí lựa chọn cơ sở điều trị. Mặc dù có nhiều lý do để người dân

tìm đến điều trị bằng YHCT, tuy nhiên việc lựa chọn một cơ sở điều trị bằng YHCT có nhiều tiêu chí khác nhau. Hình 3 bên dưới thể hiện các tiêu chí người dân lựa chọn để điều trị cho bản thân và gia đình của họ.

Có thể thấy có 3 tiêu chí được người dân đặc biệt quan tâm khi lựa chọn nơi điều trị bằng YHCT đó là bác sĩ hoặc thầy thuốc phải có trình độ chuyên môn giỏi hoặc tay nghề giỏi; kể đến là người thầy thuốc hoặc bác sĩ phải có y đức và điều trị có tâm, và hết lòng chữa trị cho người bệnh; và cuối cùng là nơi điều trị phải có uy tín và tên tuổi, được nhiều người biết đến và tin cậy. Cả 3 tiêu chí này đều có điểm trung bình trên 4.0 và tỷ lệ đồng ý về tầm quan trọng của các tiêu chí chiếm tỷ lệ trên 80%. Một tiêu chí cũng đặc biệt được quan

tâm sau 3 tiêu chí vừa nêu là cảm giác an toàn trong quá trình điều trị tại cơ sở, điểm trung bình đánh giá ở mức cận khá 3.9 và tỷ lệ đồng ý về tầm quan trọng của tiêu chí này chiếm 73%. Ngoài ra còn một số tiêu chí khác tuy không quá quan trọng trong quyết định lựa chọn nhưng vẫn được người dân đánh giá ở mức trung bình khá và tỷ lệ đồng ý về tầm quan trọng của các tiêu chí chiếm trên 60%, chẳng hạn như cơ sở đó phải tiện lợi và linh hoạt trong quá trình điều trị hơn các nơi khác; phải có nhiều người bệnh đến điều trị; và điều trị ít tốn kém hơn các nơi khác. Mặc dù có rất nhiều các tiêu chí trong việc lựa chọn nơi điều trị của người dân, tuy nhiên các tiêu chí nêu trên được người dân đặc biệt quan tâm và ưu tiên hàng đầu trong việc đối sánh để ra quyết định lựa chọn nơi điều trị cho gia đình và bản thân của họ.

4. Kết luận

Tóm lại, YHHĐ mặc dù chiếm ưu thế trong việc khám và chữa bệnh cho mọi người trong đời sống hiện đại, nhưng YHCT không những không yếu thế mà ngày càng phát huy vai trò của nó trong liệu pháp chữa bệnh của người dân không chỉ ở Việt Nam mà còn ở phạm vi toàn cầu.

Qua thống kê 296 người dân sống tại An Giang cho thấy đa phần người dân từng tìm đến YHCT để điều trị cho bản thân và gia đình của họ. Những phương thức như xoa bóp, ấn huyệt, châm cứu và bấm mạch, bốc thuốc được người dân nhận thức như là những liệu pháp thiết yếu nhất của YHCT, vì thế những liệu pháp nổi bật nhất được người

dân lựa chọn trong việc điều trị là những hình thức xoa bóp, ấn huyệt và uống thuốc thang. Tuy nhiên phần lớn người dân đều nhắm đến việc điều trị bằng hình thức miễn phí là chủ yếu, mặc dù vẫn có sự lựa chọn trong việc chi trả nhưng chiếm tỷ lệ tương đối thấp. Lý do để người dân tìm đến YHCT chính là sự tin tưởng và sự an toàn trong cách thức điều trị, hơn thế nữa chính là tính hiệu quả kinh tế trong việc điều trị lâu dài. Mặc khác phần lớn người dân cho rằng những bệnh mãn tính, khó trị hoặc những loại bệnh nhẹ không nguy hiểm thì điều trị bằng YHCT sẽ an toàn và hiệu quả hơn điều trị bằng YHHĐ. Ngoài ra, tiêu chí hàng đầu thúc đẩy người dân tìm đến cơ sở điều trị bằng YHCT là trình độ chuyên môn nghiệp vụ và y đức của người thầy thuốc hay bác sĩ điều trị. Bên cạnh đó yếu tố uy tín, tên tuổi và sự đảm bảo của cơ sở cũng là yếu tố được người dân quan tâm trong quá trình quyết định lựa chọn cho bản thân và gia đình của họ.

Nhìn chung, YHCT cả nước nói chung và An Giang nói riêng ngày càng được Nhà nước quan tâm và tạo điều kiện phát triển. Trong khi đó ngày càng nhiều người dân có xu hướng tìm về YHCT hoặc kết hợp giữa YHCT và YHHĐ trong việc điều trị và chăm sóc sức khỏe cho gia đình và bản thân của họ. Từ đó cho thấy, các cơ sở YHCT nên có những hiểu biết sâu sắc về tâm lý điều trị của người dân để đáp ứng được tiêu chí cũng như những quan ngại của người dân trong quá trình tìm đến YHCT ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Hoài Phương, (2023). Y học cổ truyền phát huy thế mạnh trước xu hướng hiện đại hóa. Truy cập tại <https://vneconomy.vn/y-hoc-co-truyen-phat-huy-the-manh-truoc-xu-huong-hien-dai-hoa.htm>
2. Sở Y Tế An Giang, (2021). Báo cáo tổng kết 10 năm thực hiện quyết định 2166/QĐ-TTG của Thủ tướng chính phủ về phát triển y, dược cổ truyền Việt Nam đến năm 2020, ngày 22/03/2021.
3. Sở Y Tế Nghệ An, (2019). Xu hướng tất yếu trong Y dược cổ truyền chăm sóc sức khỏe. Truy cập tại <https://bvvyhctnghean.vn/xu-huong-tat-yeu-trong-y-duoc-co-truyen-cham-soc-suc-khoe>

4. Trường Cao Đẳng Công Nghệ Y - Dược Việt Nam, (2023). Xu hướng và thách thức mới trong ngành Y học cổ truyền. Truy cập tại <https://ydvu.edu.vn/xu-huong-va-thach-thuc-moi-trong-nganh-y-hoc-co-truyen/>

Ngày nhận bài: 2/3/2024

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 15/3/2024

Ngày chấp nhận đăng bài: 28/3/2024

Thông tin tác giả:

1. CAO MINH TOÀN

2. TRẦN THỊ TUYẾT NHI

Khoa Kinh tế và Quản trị kinh doanh

Trường Đại học An Giang - Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh

**ANALYZING THE CURRENT MEDICAL EXAMINATION
AND TREATMENT BASED ON TRADITIONAL MEDICINE
IN AN GIANG PROVINCE**

● **CAO MINH TOAN¹**

● **TRAN THI TUYET NHI¹**

¹Faculty of Economics and Business Administration,
An Giang University, An Giang, Vietnam
Vietnam National University Ho Chi Minh City, Vietnam

ABSTRACT:

Traditional medicine is the knowledge and skills of health care and disease treatment accumulated over many generations. This study analyzed the current medical examination and treatment based on traditional medicine in An Giang province. The study's data were collected from 296 people living in An Giang who have been treated or have knowledge about traditional medicine. The study found that when choosing traditional medicine, people pay special attention to the factors of trust, safety, professional qualifications, medical ethics, and facilities of traditional medicine treatment units.

Keyword: traditional medicine, treatment with traditional medicine, An Giang province's traditional medicine.